

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Avaldamismärge:

Riigikohtu Kriminaalkollegium
otsus
algtekst
RT III 2001, 25, 269

3-1-1-84-01 A. H. süüdistuses KrK § 164² lg 4 p 3 ja H. T. süüdistuses KrK § 161 järgi

RIIGIKOHTU KRIMINAALKOLLEEGIUMI KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Tartus 24. septembril 2001. a

3-1-1-84-01

Riigikohtu kriminaalkollegium koosseisus eesistuja Peeter Vaher ning liikmed Lea Kivi ja Eerik Kergandberg vaatas 21. augustil 2001. a toimunud avalikul kohtuistungil kassatsiooni korras läbi kriminaalasja

A. H. süüdistuses KrK § 164²lg 4 p 3 ja H. T. süüdistuses KrK § 161 järgi.

Menetlusosalistena võtsid kohtuistungist osa A. H. ja tema kaitsja vandeadvokaat Aino Eevi Lukas, H. T. ja tema kaitsja vandeadvokaat Anu Pärtel ning riigiprokurör Marge Püss.

Asjaolud ja menetluse käik

1.H. T-le esitati KrK § 161 järgi süüdistus selles, et ta, töötades X linnapeana, s.o ametiisikuna KrK § 160 lg 1 tähenduses, sõlmis ametiseisundit kuritarvitades X linnavalitsuse nimel 12. novembril 1997. a X linnas OÜ-ga H, mille osanik ja juhatuse esimees oli X abilinnapea A. H., rendilepingu nr 214. Selle lepinguga andis OÜ H X linnavalitsusele rendile AS-le A kuuluva ja OÜ H poolt kasutusrendilepingu nr AU97016 alusel kasutatava avarii läbi teinud sõiduauto *VolvoS40* 1,8 (reg nr Y) ning linnavalitsus võttis endale OÜ H renditasude (3000 krooni kuus + 18% käibemaks) tasumise näol määramata ajaks varalisi kohustusi. Kuni 1998. a novembrini tasuti OÜ-le H renti kokku 44 722 krooni. 2. novembril 1998. a taotles H. T. linnavalitsuse ja -volikogu nõusolekuta, seega oma ametialaseid volitusi ületades, AS-lt A kasutusrendilepingu üleandmist OÜ-lt H X linnavalitsusele alates 1. detsembrist 1998. a ning allkirjastas 17. novembril 1998. a kasutusrendilepingu, millega võttis X linnavalitsusele ülalnimetatud sõiduauto liisimisel varalisi kohustusi kokku 263 413 krooni 95 senti ulatuses. Samal päeval sõlmis H. T. ametiseisundit kuritarvitades X linnavalitsuse vastava loata kokkuleppe OÜ-ga H, millega linnavalitsus kohustus hüvitama OÜ H poolt kasutusrendilepingu raames perioodil oktoober 1997 kuni november 1998 kõnealusele sõiduautole tehtud kulutused summas 115 201 krooni 84 senti. Nende tehingute sõlmimisel ja teostamisel ületas H. T. oma ametialaseid õigusi ja volitusi, rikkudes X linnavolikogu 9. aprilli 1998. a määrusega nr 12 kinnitatud «X linnavara valdamise, kasutamise ja käsutamise eeskirja» p 7.13 nõudeid ja X linnavolikogu 22. oktoobri 1998. a otsust nr 295. Sellega tekitas ta olulise kahju X linna kui kohaliku omavalitsusüksuse seadusega kaitstud õigustele ja huvidele ning kahjustas oluliselt X linna ja linnavalitsuse kui omavalitsuse täitevorgani mainet.

A. H-le esitati süüdistus selles, et tema, olles OÜ H osanik ja juhatuse esimees ning töötades samaaegselt X abilinnapeana, s.o ametiisikuna KrK § 160 lg 2 tähenduses, pani toime korruptsiooni. Kasutades ära oma ametikohale ja ametiseisundile vastavaid volitusi ja kättesaadavat teavet ning rikkudes korruptsioonivastase seaduse (KVS) § 13 lg 1 p-s 2 kehtestatud töökohapiirangut, leppis ta X linnapea H. T-ga kokku AS-le A kuuluva ja OÜ H poolt kasutusrendilepingu nr AU97016 alusel kasutatava avarii läbi teinud sõiduauto *Volvo*rentimise OÜ-lt H X linnavalitsusele. Pärast vastava rendilepingu sõlmimist osales A. H. OÜ-le H, s.o iseenda osalusega äriühingule, renditasude tasumise otsuste tegemises, kirjutades OÜ H poolt X linnavalitsusele esitatud arvetele korraldusliku resolutsiooni «Üle kanda». Resolutsiooni alusel tasus X linnavalitsus kuni 1998. a novembrini OÜ-le H renti kokku 44 722 krooni. 2. novembril 1998. a taotles A. H. OÜ H juhatuse liikmena AS-lt A sõiduauto *Volvo*kasutusrendilepingu üleandmist X linnavalitsusele eesmärgiga vabaneda osäühingule kulukast ja mittesoovitud liisingust, misjärel H. T. allkirjastas 17. novembril 1998. a Tallinnas kasutusrendilepingu nr AU97016P, millega võeti linnavalitsusele sõiduauto liisimisel varalisi kohustusi kokku 263 413 krooni. Samuti kirjutas A. H. korraldusliku resolutsiooni «Üle kanda» OÜ H poolt esitatud arvele nr 314, mille alusel X linnavalitsus hüvitas kasutusrendilepingu nr AU97016 raames perioodil oktoober 1997. a kuni november 1998. a autole tehtud kulutused summas 115 201,84 krooni. Nimetatud korruptiivse tegevusega kasutas A. H. tahtlikult ära oma ametiseisundit ning rikkus KVS § 21 lg 2 nõudeid. Samuti eiras A. H. X linnavolikogu 22. oktoobri 1998. a otsuseid nr 285 ja 295, ületades volikogu poolt autode soetamiseks ja liisimiseks lubatud rahalisi vahendeid. A. H. tekitas oma tegevusega suure kahju X linna kui kohaliku omavalitsusüksuse seadusega kaitstud õigustele ja huvidele ning kahjustas enda osalusega ettevõttele

põhjendamatu tegevuse tegemisega oluliselt X linna ja linnavalitsuse kui omavalitsuse täitevorgani mainet ning vähendas usaldust linna eelarveliste vahendite otstarbeka ja sihipärase kasutamise suhtes.

2. Valga Maakohtu 6. veebruari 2001. a otsusega tunnistati H. T. süüdi KrK § 161 järgi, teda karistati neljasaja päevamäär, s.o 14 400 krooni suuruse rahaträhviga ning vastavalt KrK § 27 lg-tele 1 ja 2 keelati tal töötada valitsusasutustes juhtivatel ja finantsliikumisi korraldavatel ametikohtadel tähtajaga kolm aastat. Sama kohtuotsusega tunnistati A. H. süüdi KrK § 164²lg 3 järgi, talle mõisteti karistuseks kaks aastat vabadusekaotust tingimisi kaheaastase katseajaga ning tal keelati töötada valitsusasutustes juhtivatel ja finantsliikumisi korraldavatel ametikohtadel tähtajaga kolm aastat. H. T-lt ja A. H-lt mõisteti solidaarselt välja 139 440,44 krooni X linna kasuks.

Kohus asus seisukohale, et H. T. süü ametiseisundi kuritarvitamises X linnavalitsuse nimel 12. novembril 1997. a OÜ-ga H rendilepingu nr 214 sõlmimises ei ole tõendatud, kuid H. T. on ametialaseid volitusi ületades taotlenud linnavalitsuse ja volikogu nõusolekuta AS-lt A sõiduauto *Volvo* kasutusrendilepingu üleandmist OÜ-lt H X linnavalitsusele 02. novembril 1998. a. Põhjendatud ei olnud ka OÜ H poolt *Volvo* teatud kulutuste hüvitamist. Kohus leidis, et A. H. on toime pannud korruptiivse teo KrK § 164²tähenduses, mis seisnes selles, et ta osales iseenda osalusega OÜ-le H renditasude tasumise otsuste langetamisel kuni 1998. a novembrini. Korruptiivse teo objektiivse külje koosseisuna on A. H. ametiisikuna toime pannud põhjendamatu ja õigusvastaseid toiminguid. A. H. on rikkunud KVS § 13 lg 2 p-s 2 sätestatud töökohapiirangut, oli olemas huvide konflikt KVS § 21 lg 1 mõttes ning tema poolt on rikutud sama seaduse § 21 lg 2 sätteid. Lisaks on A. H. abilinnapeana finantsalal eiranud X linnavolikogu 22. oktoobri 1998. a otsuseid nr 285 ja 295. Kohtualune tegutses otsese tahtlusega omakasupüüdlikul eesmärgil – endaga seotud äriühingu eksisteerimise võimaldamisel ja võimaliku kasumi teenimisel. OÜ-le H oli majanduslikult kasulik, et vabaneti avarii läbi teinud sõiduauto kasutusrendilepingust tulenevate kohustuste täitmisest. Nimetatud moodustab A. H. käitumises KrK § 164²subjektiivse koosseisu. Maakohus leidis, et X linnale tekitatud lõplik varaline kahju on 139 440,44 krooni.

Kuriteo toimepanemise hetkel loeti varaline kahju summas 139 440,44 krooni suureks varaliseks kahjuks. Kohtuotsuse tegemise ajal moodustas suure varalise kahju 160 000 krooni. Kohus leidis, et kuna palgaseaduse muudatus kergendab A. H. karistust, tuleb kohaldada põhimõtet, et karistust kergendaval seadusel on tagasiulatav jõud. Seetõttu kvalifitseeris kohus A. H-le esitatud süüdistuse KrK § 164²lg 4 p 3 järgi ümber KrK § 164²lg 3 järgi.

3. Maakohtu otsuse peale esitasid apellatsioonkaebuse H. T., A. H. ja H. T. kaitsja vandeadvokaat Anu Pärtel ning apellatsioonprotesti Võru Prokuratuuri prokurör Tõnis Tokko.

Apellatsioonprotestis leiti, et A. H. süüdistuse ümberkvalifitseerimine KrK § 164²lg 3 järgi ei olnud õige ning taotleti selles osas Valga Maakohtu 6. veebruari 2001. a otsuse tühistamist, A. H. süüditunnistamist KrK § 164²lg 4 p 3 järgi, kuid leiti, et mõistetud karistus tuleks jätta muutmata.

Protesti põhjenduste kohaselt on arusaamatu kohtu viide palgaseaduse muudatusele, mis kergendavat A. H. karistust. «Eesti NSV kriminaalkoodeksi» uue redaktsiooni – Kriminaalkoodeksi kehtestamise seaduse § 9 järgi tuleb kuritegude kvalifitseerimisel, mille koosseisulise tunnuseks nähakse ette materiaalne kahju, lähtuda toimepanemise hetkel kehtivast sotsiaalsest elatusmiinimumist. Nimetatud miinimum määratakse valitsuse määrusega, mitte seadusega. KrK § 6 lg 2 tekstist tulenevalt võib muudatusi kriminaalseadusesse, mis kõrvaldavad teo karistatavuse või kergendavad karistust ja omavad seega tagasiulatavat jõudu, teha ainult seadusega. Sellest tulenevalt on kohus A. H. poolt toime pandud kuriteo ümberkvalifitseerinud kriminaalseadust ebaõigesti kohaldades. A. H. tegu tuleb kvalifitseerida korruptsioonina, millega tekitati suur kahju, sest korruptsiooni toimepanemise ajal oli suur materiaalne kahju 110 000 krooni.

H. T. ja tema kaitsja palusid apellatsioonkaebuses maakohtu otsuse tühistamist H. T. süüdimõistmise osas KrK § 161 järgi ja õigeksmõistva otsuse tegemist.

4. Tartu Ringkonnakohus tühistas Valga Maakohtu 6. veebruari 2001. a otsuse osaliselt, s.o A. H. süüditunnistamises KrK § 164²lg 3 järgi ja A. H-lt ning H. T-lt solidaarselt X linna kasuks 139 440 krooni ja 44 senti väljamõistmise osas. Uue otsusega tunnistati A. H. süüdi KrK § 164²lg 4 p 3 järgi, jättes mõistetud karistuse muutmata. H. T-lt ja A. H-lt mõisteti X linna kasuks solidaarselt välja 115 201 krooni 84 senti.

Ringkonnakohus märkis, et kriminaalasja materjalidest nähtuvalt on tõendatud, et H. T. X linnapeana mõõnis, et seadus keelab tal sõlmida süüdistuses märgitud lepinguid ja kokkuleppeid OÜ-ga H, kuid ta eiras keeldu ja allkirjastas *Volvo* S 40 kasutusrendiga seotud dokumendid, ning seetõttu on kohtualuse tegevus käsitletav ametiseisundi kuritahtliku ärakasutamisenähtuvalt KrK § 161 mõttes. Ringkonnakohtu otsuse kohaselt on samuti tõendatud, et H. T., kasutades tahtlikult ära oma ametiseisundit, põhjustas olulise kahju linnavalitsuse seadusega kaitsitud huvidele, ohustades linnavalitsuse vara säilimist ja diskrediteerides ebaseadusliku tegevusega linnavalitsuse mainet.

Ringkonnakohus nõustus maakohtu hinnanguga ka selles osas, et A. H. tegevus on käsitletav korruptsioonina.

Ringkonnakohus asus seisukohale, et maakohus oli ekslikult tõlgendanud seadust A. H-le inkrimineeritud tegevuse ümberkvalifitseerimisel KrK § 164²lg 3 järgi. Kohtuotsuses märgitakse, et suur ja oluline kahju kriminaalõiguses on sõltuvad palga alammäärast, mida ei kehtestata seadusega, kuid KrK § 6 mõtte kohaselt on tagasiulatav jõud ainult seadusel.

Ühtlasi leidis ringkonnakohus, et kohtualused tekitasid X linnale kahju 115 201, 44 krooni.

Menetlus Riigikohtus

5.Kassatsioonkaebuse piiramatu kassatsiooniõiguse korras esitasid A. H. ja tema kaitsja vandeadvokaat Jüri Aland.

5.1.A. H. palub tühistada Tartu Ringkonnakohtu otsuse tema süüdimõistmise osas.

Kassatsioonkaebuse kohaselt ei ole A. H. tekitanud suurt materiaalselt kahju. Teo toimepanemise ajal moodustas suure materiaalse kahju 110 000 krooni. Ringkonnakohtu otsuse kohaselt tekitas A. H. X linnavalitsusele kahju 115 201 krooni ja 84 senti, kuid nimetatud summa sisaldab käibemaksu 17 573 krooni 16 senti, mis käibemaksu saaja poolt on kantud riigituludesse. Kohtuotsuses toodud kahju hulka on arvatud ka eraldi muretsatud lisavarustuse maksumus. Lisaks pole X linnavalitsuse bilansis kunagi olnud nõuet või kahju 115 201 krooni ulatuses. Ringkonnakohus ei ole motiveerinud, miks ta peab materiaalse kahju suuruseks just 115 201 krooni 84 senti.

6.Samadel motiividel taotleb Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi otsuse tühistamist ja A. H. õigeksmõistmist A. H. kaitsja J. Aland.

7.Riigikohtu kriminaalkolleegiumi istungil esitatud seletustes A. H. ja tema kaitsja ning H. T. ja tema kaitsja toetasid kassatsioonkaebusi, prokurör taotles kaebuste rahuldamata jätmist.

8.Riigikohtu kriminaalkolleegium leiab, et kassatsioonkaebused ei kuulu rahuldamisele.

Nii Valga Maakohus ja Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegium on põhjendatult leidnud, et H. T. ja A. H. on süüdi vastavalt ametiseisundi kuritarvitamises ja korruptiivses teos ning kassatsioonkaebustes toodud väited ei anna alust kohtuotsustes toodu ümberhindamiseks.

9.Riigikohtu kriminaalkolleegium ei pea õigeks A. H. väidet, et ringkonnakohtu otsuses toodud materiaalne kahju on hüpoteetiline, et kahju X linnavalitsusele ei ole tekkinud ja et seda kinnitab ka X linnavalitsus ise. Tartu Ringkonnakohus on asunud õigele seisukohale, et X linnavalitsus, võttes üle sõiduauto *Volvo* kasutusrendilepingu, hüvitas ebaseaduslikult OÜ-le H sõiduauto amortisatsiooni ja kõik varem tehtud kulutused kokku 115 201,84 krooni (1 kd tl 58). See summa ongi tekitatud materiaalne kahju ega vaja eraldi motiveerimist. Siinjuures jääb Riigikohtu kriminaalkolleegium juba varem avaldatud seisukoha (3-1-1-65-00 06. juunist 2000. a – RT III 2000, 17, 185) juurde, et kuriteo koosseisu olemasolu või puudumise seisukohalt ei ole olulist tähendust asjaolul, kas linnavalitsus taotleb tsiviilhagejana teatud summade väljamõistmist või mitte. Sellise taotluse esitamata jätmine ei muuda olematuks kohtu poolt tuvastatud kahju olemasolu.

10.Riigikohtu kriminaalkolleegium nõustub Tartu Ringkonnakohtu seisukohaga, et A. H. kuritegu tuleb kvalifitseerida KrK § 164²lg 4 p 3 järgi kui korruptiivne tegu, millega tekitati suur kahju. Nimetatud seisukohta on põhjalikult motiveeritud ringkonnakohtu otsuses ja see on kooskõlas varasema Riigikohtu lahendiga nr 1-3-9-2000 22. augustist 2000. a (RT III 2000, 20, 220).

Lähtudes eeltoodust ja juhindudes AKKS § 63 p-st 1 ja § 65 lg-st 3, Riigikohtu kriminaalkolleegium otsustas:

1.Tartu Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi 23. aprilli 2001. a kohtuotsus H. T. ja A. H. süüdistusasjas jätta muutmata, kassatsioonkaebused jätta rahuldamata.

2.Välja mõista A. H-lt 1610,70 krooni kaitsjatasu riigieelarve tuludesse.

Kohtuotsus jõustub 24. septembril 2001. a ega kuulu edasikaebamisele.

Eesistuja

Peeter VAHER

Liikmed

Lea KIVI

Eerik KERGANDBERG

